

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

Mesa 1

Visión estratéxica do territorio rural.

Documento base 2ª xuntanza.

Coordina: Fundación Juana de Vega

ORGANIZA

Fundación
Juana de Vega

USC LABORATE
LABORATORIO DO TERRITORIO

COLABORA

FUNDACIÓN
ROBERTO RIVAS

COLEXIO
PROFESIONAL
DE XORNALISTAS
DE GALICIA

RIA

Contido

1.	Introdución e metodoloxía	3
2.	Priorización interna por mesas	5
1.1.	MESA 1 – GALICIA URBANIZADA / PERIURBANA.....	6
1.2.	MESA 2 – GALICIA RURAL INTERMEDIA / ACTIVA.....	10
1.3.	MESA 3 – GALICIA INTERIOR / BAIXA DENSIDADE.....	14
3.	Identificación de patróns transversais	18
1.4.	Procesos estruturais compartidos (patróns transversais recollidos nas 3 mesas).....	18
1.5.	Derivación de liñas estratéxicas	24
1.6.	Liñas estratéxicas.....	24
1.7.	Derivación de medidas operativas.....	25

1. Introducción e metodoloxía

Este documento ten por obxectivo levar a cabo un procesado do recollido na primeira xuntanza da Mesa “Visión estratéxica do rural” organizada pola Fundación Juana de Vega o 11 de marzo de 2026, cuxa acta está dispoñible para consulta na páxina web do [Foro Territorio Rural Resiliente](#).

Tralo baleirado literal das achegas que se recolle na acta da xuntanza, traballouse no procesado máis detallado da información, co obxectivo de extraer liñas estratéxicas e medidas coas que traballar na segunda xuntanza da mesa do 22 de abril. Tal e como se recolle nos seguintes apartados o procesado fíxose seguindo a seguinte metodoloxía:

1. Priorización interna por mesas

A partir do baleirado inicial realízase unha agrupación temática das achegas, identificando ideas similares ou complementarias.

Posteriormente analízase a frecuencia de aparición das propostas dentro de cada mesa, o que permitiu identificar:

- ideas recorrentes dentro de cada grupo
- propostas con maior peso na deliberación
- achegas emerxentes

Esta análise permite establecer prioridades internas en cada mesa de traballo.

2. Identificación de patróns transversais

Unha vez identificadas as prioridades de cada mesa, realízase unha análise transversal para detectar elementos comúns que emerxían en distintas partes do proceso.

Analízanse as coincidencias entre:

- mesas de traballo
- retos abordados
- funcións territoriais asociadas ás “tres Galicia”

Esta análise permite identificar patróns transversais emerxentes, é dicir, ideas ou propostas que aparecen de forma reiterada en diferentes partes do proceso participativo.

Estes patróns constitúen o mínimo común denominador deliberativo do proceso.

3. Derivación de liñas estratéxicas

Documento base 2ª xuntanza “Visión estratéxica do rural” 22 abril 2026

Os patróns transversais identificados sintetízanse en liñas estratéxicas de actuación, que agrupan orientacións xerais para abordar os retos identificados durante a dinámica participativa.

Cada liña estratéxica integra propostas converxentes xurdidas en distintas mesas e reflicte prioridades compartidas polos participantes.

Este nivel permite pasar de achegas individuais a direccións estratéxicas comúns.

4. Identificación de medidas operativas

As liñas estratéxicas tradúcense en propostas de actuación concretas, orientadas a facilitar a súa implementación.

Para cada liña estratéxica identifícanse:

- posibles medidas operativas
- primeiros pasos de activación
- actores potencialmente responsables

Estas medidas constitúen unha primeira aproximación operativa, que deberá ser contrastada e enriquecida na seguinte fase do proceso participativo.

5. Análise complementaria do proceso deliberativo

Para evitar a perda de información relevante, realízase unha análise complementaria baseada en:

- o documento base previo á participación
- as gravacións das mesas de traballo

Esta análise permite identificar:

- retos non seleccionados, pero potencialmente relevantes
- argumentos e marcos interpretativos expresados polos participantes
- factores habilitantes ou bloqueos sinalados durante a discusión

Estes elementos enriquecen a interpretación do proceso participativo.

O equipo da Fundación apoiouse en ferramentas de IA como Notebook e ChatGP para analizar e procesar a información, aínda que todo o contido xerado pola IA foi revisado criticamente e reescrito para adecualo aos obxectivos da Mesa.

2. Priorización interna por mesas

O presente apartado recolle a priorización interna por mesas, entendidas como cada unha das tipoloxías territoriais analizadas no proceso participativo (Galicia urbanizada e periurbana, Galicia rural activa e Galicia interior).

A análise baséase na integración do conxunto das achegas recollidas nas tres roldas de traballo desenvolvidas en cada mesa, superando unha lectura fragmentada por sesións e permitindo construír unha visión consolidada do proceso deliberativo en cada contexto territorial.

A metodoloxía aplicada estrutúrase en tres operacións principais:

- **Agrupación temática das achegas**, mediante a identificación de contidos similares ou complementarios, co obxectivo de organizar o material deliberativo en bloques interpretables.
- **Análise de recorrencia e peso deliberativo**, orientada a identificar a frecuencia de aparición das propostas, así como a súa centralidade no discurso colectivo, distinguindo entre ideas recorrentes, achegas con maior peso e propostas emerxentes.
- **Síntese interna da mesa**, entendida como unha reconstrución interpretativa do debate, que integra os elementos anteriores nun diagnóstico estruturado da tipoloxía territorial correspondente.

Este enfoque combina unha dimensión indutiva, ao partir das achegas directas dos participantes, cunha dimensión interpretativa, necesaria para organizar, priorizar e dotar de sentido ao conxunto do material recollido.

Cómpre sinalar que este apartado mantén un carácter intra-mesa, polo que os resultados presentados responden á lóxica interna de cada tipoloxía territorial e non incorporan aínda unha análise comparativa entre mesas. Esta análise transversal desenvólvese nos apartados posteriores (1.3, 1.4 e 1.5).

Deste xeito, o apartado 1.2 constitúe a base analítica sobre a que se constrúe a síntese global do proceso participativo, garantindo ao mesmo tempo a trazabilidade das achegas e a coherencia metodolóxica do conxunto do documento.

1.1. MESA 1 – GALICIA URBANIZADA / PERIURBANA

1.2.1 Agrupación temática das aportacións

A. Ordenación do territorio e marco institucional

Aspectos clave da temática identificados:

- Desaxuste entre planeamento e realidade territorial
- Plans xerais desactualizados ou non executados
- Escasa eficacia dos instrumentos supramunicipais
- Necesidade de coordinación administrativa

Análise:

As achegas coinciden en sinalar a ordenación do territorio como un elemento central para abordar os conflitos existentes. Destácase que moitos instrumentos de planeamento, especialmente os plans xerais municipais, responden a escenarios de crecemento que non se materializaron, xerando situacións de desaxuste entre a planificación e as realidades territorial, social e demográfica.

Así mesmo, identifícase unha fenda entre os instrumentos de escala supramunicipal e aqueles con capacidade efectiva de intervención, sinalando a necesidade de mellorar a súa articulación e coherencia.

B. Multifuncionalidade e complexidade do espazo periurbano

Aspectos clave da temática identificados:

- Coexistencia de usos (residenciais, produtivos, ecolóxicos)
- Ausencia de xerarquización funcional
- Elevada complexidade territorial

Análise:

O espazo periurbano descríbese como un ámbito caracterizado pola superposición de funcións, onde conviven usos urbanos, rurais e ambientais. Esta multifuncionalidade non aparece como resultado dunha planificación deliberada, senón como consecuencia de procesos acumulativos de ocupación do territorio.

As achegas coinciden en que esta complexidade require novos enfoques de xestión, xa que os modelos tradicionais de planificación resultan insuficientes para ordenar esta diversidade de usos.

C. Transformación do solo e perda do mosaico agroforestal

Aspectos clave da temática identificados:

- Presión urbanística
- Conversión de solos agrarios a forestais
- Fragmentación do territorio
- Abandono de parcelas intersticiais

Análise:

Identifícase un proceso continuado de transformación do solo, especialmente nas zonas de interface urbano-rural, onde a expansión residencial e a ocupación difusa teñen reducido progresivamente o mosaico agroforestal tradicional. Esta dinámica tradúcese nunha simplificación da paisaxe e nunha perda de diversidade funcional, afectando tanto á capacidade produtiva como á estabilidade ecolóxica do territorio.

Destácase a existencia de múltiples parcelas de pequeno tamaño, frecuentemente abandonadas e de difícil xestión, que dificultan a continuidade das actividades agrarias e forestais. Esta fragmentación, xunto coa conversión de usos e a falta de xestión activa, xera impactos acumulativos, tanto desde o punto de vista produtivo como ambiental, incrementando ademais a vulnerabilidade fronte a riscos como os incendios.

D. Interface urbano-rural e risco de incendios

Aspectos clave da temática identificados:

- Proximidade entre monte e vivendas
- Acumulación de biomasa
- Falta de xestión activa
- Necesidade de prevención

Análise:

A interface urbano-forestal aparece como un dos espazos máis críticos, especialmente en relación co risco de incendios. As achegas sinalan que a expansión urbana se produciu sen planificación suficiente, xerando situacións de alta vulnerabilidade.

Destácase a necesidade de pasar dun modelo baseado nas roza puntual a outro baseado na xestión activa do territorio, incorporando criterios de prevención e resiliencia.

E. Desconexión urbano–rural e dimensión sociocultural

Aspectos clave da temática identificados:

- Perda de coñecemento do medio rural
- Ruptura da transmisión interxeracional
- Necesidade de reconexión

Análise:

As intervencións poñen de manifesto unha crecente desconexión entre a poboación urbana e o medio rural, tanto en termos de coñecemento como de relación funcional.

Esta desconexión é percibida como un factor que dificulta a xestión do territorio, ao reducir a valoración social dos usos agrarios e forestais e limitar a implicación cidadá.

F. Adaptación ao cambio climático e infraestrutura verde

Aspectos clave da temática identificados:

- Incremento de zonas verdes
- Mellora do confort térmico
- Solucións baseadas na natureza
- Integración da natureza no urbano

Análise:

O cambio climático aparece como un condicionante transversal que require adaptar o modelo urbano e periurbano, especialmente en relación co aumento das temperaturas, os eventos extremos e a necesidade de mellorar as condicións de habitabilidade. As achegas inciden na necesidade de incorporar solucións baseadas na natureza e reforzar a infraestrutura verde como elemento clave para aumentar a resiliencia do sistema territorial.

Neste sentido, a integración de zonas verdes, espazos naturais e elementos de regulación ecolóxica contribúe a mellorar o confort térmico, reducir os impactos climáticos e reforzar a calidade ambiental dos espazos habitados. Ao mesmo tempo, estas solucións permiten avanzar cara a modelos máis equilibrados, nos que a relación entre o urbano e o natural se concibe como un elemento estruturante da planificación territorial.

G. Viabilidade económica e cadea de valor

Aspectos clave da temática identificados:

- Falta de rendibilidade dos usos agrarios e forestais
- Debilidade das cadeas de valor
- Barreiras normativas

Análise:

As opinións recollidas coinciden en que a xestión activa do territorio depende da súa viabilidade económica, xa que a falta de rendibilidade dificulta a continuidade das explotacións e favorece o abandono; por iso, sinalase a necesidade de reforzar as cadeas de valor, mellorar a transformación e facilitar o acceso aos mercados, especialmente mediante circuitos curtos, xunto cunha maior simplificación normativa e apoio técnico, destacando a proximidade como unha oportunidade estratéxica para incrementar o valor engadido, fortalecer a economía local e mellorar a resiliencia do sistema agroalimentario.

H. Modelos emerxentes e innovación territorial

Aspectos clave da temática identificados:

- Comunidades enerxéticas
- Hortas urbanas
- Consumo local
- Pastoreo como ferramenta de xestión

Análise:

Aparecen diversas propostas que apuntan a modelos alternativos de xestión territorial, baseados en iniciativas locais e na combinación de funcións produtivas, ambientais e sociais, superando enfoques sectoriais tradicionais. Estas formulacións inclúen, entre outras, experiencias de xestión comunitaria da terra, proxectos agroecolóxicos, usos multifuncionais do solo e novas formas de articulación entre produción, conservación e servizos á poboación.

Trátase de casos aínda de carácter emerxente, con limitada implantación, pero que sinalan posibles vías de innovación na xestión do periurbano, ao favorecer modelos máis integrados, resilientes e conectados coa demanda social e ambiental dos espazos próximos ás áreas urbanas.

1.2. MESA 2 – GALICIA RURAL INTERMEDIA / ACTIVA

1.2.2 Agrupación temática das aportacións

A. Estrutura produtiva e organización do territorio

Aspectos clave da temática identificados:

- Presenza de actividade agraria e forestal consolidada
- Especialización produtiva
- Dependencia de determinados sectores produtivos

Análise:

Este ámbito caracterízase pola presenza dunha base produtiva activa, sustentada principalmente en actividades agrarias e forestais, aínda que cun elevado grao de especialización. Esta especialización permite manter certos niveis de actividade económica e unha certa continuidade na xestión do territorio, pero introduce ao mesmo tempo factores de vulnerabilidade.

A concentración en determinados sectores produtivos reduce a diversidade funcional do sistema, favorece procesos de homoxeneización da paisaxe e incrementa a dependencia das dinámicas de mercado, especialmente en contextos de volatilidade de prezos ou cambios na demanda. Ademais, esta estrutura produtiva pode limitar a capacidade de adaptación e innovación, ao dificultar a incorporación de novos usos ou modelos máis diversificados.

Neste contexto, ponse de manifesto a necesidade de avanzar cara a unha maior diversificación e integración de actividades, que permita reforzar a resiliencia do sistema produtivo e reducir a súa exposición a riscos económicos e territoriais.

B. Acceso á terra e estrutura da propiedade

Aspectos clave da temática identificados:

- Fragmentación da propiedade
- Dificultade de acceso á terra
- Baixa mobilidade do solo

Análise:

O acceso á terra aparece como un dos principais condicionantes para a continuidade das actividades produtivas, especialmente en contextos periurbanos. A estrutura fragmentada da propiedade, xunto coa baixa mobilidade do solo, dificulta tanto a ampliación das explotacións existentes como a incorporación de novos proxectos, limitando a eficiencia e a viabilidade económica. Ademais, a competencia por usos non agrarios e a presión urbanística agravan estas dinámicas, reforzando a necesidade de instrumentos de mobilización e ordenación do solo que faciliten unha xestión máis activa e estruturada do territorio.

C. Relevo xeracional e continuidade da actividade

Aspectos clave da temática identificados:

- Avellentamento da poboación activa
- Dificultade de incorporación de novos entrantes
- Falta de continuidade e remuda nas explotacións

Análise:

A remuda xeracional configúrase como un dos principais retos estruturais para a sustentabilidade do sistema produtivo. A dificultade para incorporar novos perfís, especialmente xente nova, condiciona a continuidade das actividades e limita a capacidade de adaptación e innovación. A isto súmanse barreiras de acceso á terra, á formación e ao financiamento, así como a percepción de baixa rendibilidade e recoñecemento social, o que reforza a necesidade de políticas activas e medidas de acompañamento que faciliten a incorporación e consolidación de novos proxectos.

D. Viabilidade económica e cadea de valor

Aspectos clave da temática identificados:

- Dependencia de prezos de mercado
- Limitacións na transformación e comercialización
- Escaso valor engadido

Análise:

A viabilidade das actividades produtivas aparece fortemente condicionada pola súa posición na cadea de valor, caracterizada por unha elevada dependencia de prezos de mercado e unha limitada capacidade de transformación e comercialización. Esta situación reduce a marxe económica das explotacións e dificulta a súa continuidade.

As achegas sinalan a necesidade de reforzar os procesos de transformación e comercialización, así como de avanzar cara a modelos que permitan incrementar o valor engadido da produción, especialmente a escala local. Neste sentido, a articulación de cadeas de valor máis completas e territorializadas configúrase como un elemento clave para mellorar a rendibilidade, favorecer a diversificación e contribuír á activación económica do territorio.

E. Servizos, infraestruturas e condicións de vida

Aspectos clave da temática identificados:

- Déficits en servizos
- Limitacións na mobilidade
- Problemas de conectividade

Análise:

A dispoñibilidade de servizos e infraestruturas constitúe un factor estruturante para a funcionalidade destes territorios, ao condicionar tanto a fixación de poboación como a continuidade das actividades económicas. As limitacións en mobilidade, conectividade e acceso a servizos básicos reducen a calidade de vida e dificultan a viabilidade dos proxectos, especialmente en contextos periurbanos cunha elevada complexidade funcional. Neste sentido, resulta clave avanzar cara a unha mellor articulación e racionalización dos servizos, reforzando a súa capacidade de soporte ao conxunto do territorio e mellorando a súa eficiencia e accesibilidade.

F. Diversificación, innovación e multifuncionalidade

Aspectos clave da temática identificados:

- Combinación de actividades e usos
- Aparición de novos modelos produtivos
- Iniciativas innovadoras e adaptación ao contexto
- Diversificación económica

Análise:

Obsérvase unha progresiva diversificación das actividades, que combina a base produtiva tradicional con novos usos e funcións, favorecendo a multifuncionalidade do territorio. Este proceso vai acompañado da aparición de iniciativas innovadoras e de adaptación a novos contextos, aínda que cun grao desigual de desenvolvemento.

Estas dinámicas inclúen experiencias vinculadas a modelos produtivos alternativos, á xestión multifuncional do solo e á articulación entre produción, servizos ecosistémicos e demandas sociais emerxentes. No seu conxunto, configuran posibles vías de evolución do modelo territorial, contribuíndo a reforzar a resiliencia do sistema, aínda que condicionadas polo acceso a recursos, coñecemento e apoio institucional.

1.3. MESA 3 – GALICIA INTERIOR / BAIXA DENSIDADE

Agrupación temática das aportacións

A. Abandono e perda da xestión activa do territorio

Aspectos clave da temática identificados:

- Abandono agrario e forestal
- Perda de actividade produtiva
- Falta de xestión do territorio

Análise:

O abandono configúrase como o principal proceso deste ámbito territorial, vinculado á perda progresiva de actividade produtiva e á dificultade de manter unha xestión activa do territorio. Esta dinámica xera efectos acumulativos sobre a paisaxe, favorecendo a expansión do mato e a simplificación do mosaico agroforestal. A ausencia de xestión non responde unicamente a factores económicos, senón tamén á debilidade das estruturas sociais e organizativas, o que limita a capacidade de mobilización do territorio e reforza procesos de degradación progresiva.

B. Estrutura da propiedade e mobilización do solo

Aspectos clave da temática identificados:

- Fragmentación da propiedade
- Desconexión entre propiedade e uso
- Dificultade de acceso á terra

Análise:

A estrutura da propiedade aparece como un condicionante clave, caracterizada por unha elevada fragmentación e unha crecente desvinculación entre propietarios e uso efectivo do solo. Esta situación dificulta tanto a continuidade das explotacións existentes como a posta en marcha de novos proxectos produtivos. A baixa mobilidade do solo e a ausencia de mecanismos eficaces de mobilización consolidan a inactividade, reducindo a capacidade de reorganización territorial e limitando a adaptación a novos usos.

C. Vulnerabilidade territorial e riscos de lumes forestais

Aspectos clave da temática identificados:

- Acumulación de biomasa e continuidade do combustible
- Alta exposición ao lume
- Falta de prevención estrutural Acumulación de biomasa

Análise:

A acumulación de biomasa derivada do abandono incrementa significativamente a vulnerabilidade fronte aos incendios, configurando un territorio continuo e altamente inflamable. A perda do mosaico agroforestal elimina discontinuidades clave, reducindo a capacidade de control do lume.

Neste contexto, identifícase a necesidade de avanzar cara a modelos baseados na xestión activa e na prevención estrutural, nos que os usos produtivos desempeñen un papel central como ferramenta de mitigación do risco.

D. Dinámicas demográficas e capital social

Aspectos clave da temática identificados:

- Avellentamento
- Baixa densidade de poboación e perda de poboación activa
- Debilitamento do tecido social e das redes comunitarias

Análise:

As dinámicas demográficas constitúen un factor transversal que condiciona o conxunto do sistema territorial. O envellecemento e a perda de poboación activa reducen a capacidade de manter actividades produtivas e dificultan a continuidade da xestión do territorio.

A isto súmase un debilitamento do capital social, que limita a capacidade colectiva de organización e reduce a transmisión de coñecementos, reforzando as dinámicas de abandono.

E. Potencialidades ambientais e capital natural

Aspectos clave da temática identificados:

- Elevado valor ambiental
- Dispoñibilidade de recursos naturais

- Potencial de activación do capital natural

Análise:

A pesar das dinámicas regresivas asociadas ao abandono, identifícase un importante potencial vinculado ao capital natural destes territorios, entendido como o conxunto de recursos, funcións ecolóxicas e servizos ecosistémicos que sustentan a súa funcionalidade. A presenza de biodiversidade, sistemas forestais e paisaxes pouco transformadas constitúe unha base estratéxica para a xeración de valor.

Este potencial exprésase na posibilidade de activar modelos multifuncionais que combinan produción, conservación e prestación de servizos ecosistémicos, incorporando aproveitamentos diversificados do monte (madeira, biomasa, micolóxico) e mecanismos de valorización como os pagos por servizos ecosistémicos. Así mesmo, identifícanse prácticas como a gandería extensiva ou as producións de pequena escala que, ademais de xerar actividade económica, contribúen á xestión activa do territorio e á mitigación de riscos. Con todo, a activación deste potencial está condicionada pola falta de xestión, pola débil articulación económica e pola necesidade de definir marco

F. Viabilidade económica, diversificación e modelos emerxentes

Aspectos clave da temática identificados:

- Baixa rendibilidade dos usos agrarios e forestais
- Debilidade das cadeas de valor
- Dificultade de diversificación
- Iniciativas locais e novos usos produtivos
- Multifuncionalidade e innovación territorial

Análise:

A viabilidade económica configúrase como un condicionante central para a activación do territorio, xa que a baixa rendibilidade dos usos agrarios e forestais e a debilidade das cadeas de valor limitan a capacidade de manter e renovar a base produtiva. Estas limitacións reducen o atractivo para a incorporación de novos proxectos e reforzan as dinámicas de abandono.

Neste contexto, emerxen iniciativas que apuntan a procesos de diversificación e adaptación, baseadas na combinación de usos produtivos, ambientais e sociais. Estas experiencias introducen elementos de innovación territorial e multifuncionalidade, configurándose como posibles vías de reactivación, aínda que cun

grao de desenvolvemento desigual e fortemente condicionado polo acceso a recursos, coñecemento e apoio institucional.

G. Servizos, accesibilidade e cohesión territorial

Aspectos clave da temática identificados:

- Déficit de servizos básicos
- Limitacións en mobilidade
- Problemas de conectividade e soidade
- Desigualdade territorial

Análise:

A dispoñibilidade de servizos e infraestruturas constitúe un condicionante estrutural que afecta tanto á calidade de vida como á viabilidade das actividades económicas. As limitacións en mobilidade, conectividade e acceso a servizos básicos dificultan a fixación de poboación e reducen a capacidade de desenvolvemento destes territorios.

Esta situación vai acompañada dunha crecente desconexión social, marcada pola soidade e pola dificultade de acceso a redes de coidados e apoio, especialmente en contextos de baixa densidade e envellecemento. Estes factores non só afectan ás condicións de habitabilidade, senón que tamén limitan a capacidade colectiva de organización e resposta do territorio.

No seu conxunto, estas dinámicas reforzan a desigualdade territorial e contribúen á perda de funcionalidade do sistema, especialmente nos espazos máis afastados, evidenciando a necesidade de modelos de provisión de servizos adaptados ás condicións específicas destes ámbitos.

3. Identificación de patróns transversais

O presente apartado ten como obxectivo identificar os elementos comúns que emerxen do conxunto das mesas de traballo, superando a análise específica de cada tipoloxía territorial.

A metodoloxía aplicada baséase na lectura cruzada das tres mesas (Galicia urbanizada e periurbana, Galicia rural activa e Galicia interior), incorporando tamén a información procedente das gravacións e do documento de partida, co fin de reconstruír unha interpretación integrada do proceso deliberativo.

A análise estrutúrase en dúas operacións:

- **identificación de elementos recorrentes en diferentes mesas**
- **análise da súa expresión diferenciada segundo o contexto territorial**

Este enfoque permite non só identificar coincidencias, senón tamén entender como se manifesta un mesmo proceso en distintos territorios, configurando unha lectura sistémica do rural galego.

1.4. Procesos estruturais compartidos (patróns transversais recollidos nas 3 mesas)

A. Desaxuste entre planificación e dinámica territorial

Nas tres mesas identifícase un desaxuste entre os instrumentos de ordenación e as dinámicas reais do territorio. O desaxuste entre planificación e realidade aparece como un elemento transversal nas tres mesas, aínda que con expresións diferenciadas.

Na Galicia urbanizada e periurbana maniféstase a través de plans urbanísticos desactualizados e procesos de expansión non acordes coa realidade demográfica; na Galicia rural activa tradúcese en limitacións para a reorganización produtiva e o acceso á terra; e na Galicia interior, este desaxuste exprésase na ausencia de instrumentos adaptados a contextos de abandono e baixa densidade.

Liña de intervención:

Revisión selectiva do planeamento en ámbitos de maior conflito (especialmente interface urbano-rural), incorporando criterios funcionais e non só normativos. Referencia directa á necesidade de revisar os plans xerais municipais e mellorar a implantación de instrumentos supramunicipais.

B. Perda progresiva da funcionalidade do territorio

O abandono, a fragmentación e a perda de usos produtivos configúranse como elementos recorrentes no conxunto do territorio, dando lugar a unha perda progresiva da funcionalidade territorial. Trátase dunha dinámica de carácter estrutural, aínda que con expresións diferenciadas segundo a tipoloxía territorial.

Na Galicia periurbana, esta perda exprésase na fragmentación e na progresiva desaparición do mosaico agroforestal, asociada á presión urbanística e á ocupación difusa do solo. Na Galicia rural activa, maniféstase na dificultade de manter a continuidade das explotacións, na especialización produtiva e na aparición de conflitos de usos. Pola súa banda, na Galicia interior, adquire unha forma máis acusada, traducíndose en abandono xeneralizado, acumulación de biomasa e perda de xestión activa do territorio .

Liña de intervención:

Activación do solo abandonado a través de modelos de xestión activa baseados en usos produtivos de pequena escala e proximidade, combinando autoconsumo e mercado local. Neste sentido, as hortas periurbanas, os espazos de autoconsumo e outras iniciativas locais desempeñan un papel relevante na ruptura da continuidade do abandono e na recuperación da funcionalidade territorial, contribuíndo tamén á prevención de riscos e á dinamización das economías locais

C. Falta de planificación territorial e conflito entre os usos do solo

A interface aparece como ámbito crítico pola superposición de usos e a exposición ao risco de incendios.

A coexistencia de usos aparece como un elemento transversal, especialmente nas zonas de transición.

Na Galicia periurbana, o conflito é directo entre usos residenciais, produtivos e ambientais; na Galicia rural activa, maniféstase na competencia polo uso do solo produtivo; e na Galicia interior, o conflito dá paso á desarticulación por abandono.

En todos os casos, identifícase a ausencia de criterios claros de articulación como elemento común.

Nas mesas recóllense referencias á dificultade de compatibilizar usos recreativos, produtivos e ambientais en espazos periurbanos, así como á presión urbanística sobre solos agrarios. Relátanse situacións descritas de proximidade entre vivenda e monte, así como a necesidade de xestión activa fronte ao modelo actual baseado en rozas puntuais.

Liña de intervención:

Desenvolvemento de ámbitos piloto de xestión da interface baseados en criterios de resiliencia (continuidades, franxas activas, usos compatibles). Definición de criterios operativos de compatibilidade e priorización de usos, especialmente en ámbitos de interface

D. Limitacións na gobernanza e coordinación

As limitacións na gobernanza configúranse como un condicionante transversal que afecta de maneira directa á eficacia das políticas territoriais, manifestándose con diferentes matices segundo a tipoloxía. Na Galicia periurbana, estas dificultades concrétnanse na falta de coordinación efectiva entre instrumentos de planificación e niveis administrativos, evidenciándose unha desconexión entre o marco supramunicipal e o planeamento municipal que limita a súa aplicación real no territorio . Na Galicia rural activa, relaciónanse coa complexidade da xestión da terra e coa necesidade de instrumentos máis operativos para a mobilización do solo, mentres que na Galicia interior se expresan na dificultade de intervención en contextos de baixa densidade e elevada fragmentación.

En conxunto, estas limitacións reflicten unha brecha entre a carencia de planificación estratéxica e a dificultade da execución efectiva da existente, reducindo a capacidade de resposta fronte a problemas como o abandono, a desorde de usos ou a xestión do risco.

Liña de intervención

Reforzo de mecanismos de gobernanza multinivel orientados á coordinación operativa e á implementación efectiva das políticas territoriais. Isto implica avanzar na implantación e integración real dos instrumentos supramunicipais no planeamento municipal, dotar de maior capacidade executiva aos instrumentos existentes e simplificar os marcos normativos para facilitar a súa aplicación. Así mesmo, resulta clave promover espazos de coordinación entre administracións e actores locais, incorporando mecanismos flexibles que permitan adaptar as intervencións ás especificidades de cada territorio e superar a actual fragmentación na toma de decisións.

E. Debilidade da base económica do territorio

A dimensión económica configúrase como un elemento estruturante transversal que condiciona a capacidade de manter unha xestión activa do territorio. A súa debilidade exprésase de forma diferenciada segundo a tipoloxía territorial, pero cunha lóxica común de perda de rendibilidade e dificultade para xerar valor engadido.

Documento base 2ª xuntanza “Visión estratéxica do rural” 22 abril 2026

Na Galicia periurbana, esta situación maniféstase na substitución progresiva de usos produtivos por outros máis rendibles a curto prazo, especialmente vinculados á presión urbanística e residencial. Na Galicia rural activa, concrétese na dependencia de cadeas de valor pouco desenvolvidas, cunha limitada capacidade de transformación e comercialización que reduce a captación de valor no territorio. Pola súa banda, na Galicia interior, a falta de viabilidade económica aparece directamente asociada ao abandono e á perda de actividade produtiva.

Neste contexto, as intervencións sinalan de maneira recorrente as dificultades de comercialización, a debilidade dos circuítos de proximidade e as limitacións para xerar valor engadido a partir da produción local, así como as barreiras normativas e operativas que dificultan a súa escalabilidade e integración en mercados máis amplos. Esta situación reduce a rendibilidade das explotacións e compromete a continuidade da xestión do territorio.

Liña de intervención:

Reforzo da base económica a través da construción de cadeas de valor territorializadas, que permitan integrar produción, transformación e comercialización no propio territorio. Isto implica facilitar o desenvolvemento de circuítos curtos e mercados locais, apoiar modelos mixtos que combinen autoconsumo e comercialización, e reducir as barreiras normativas que limitan a pequena produción. Así mesmo, resulta clave promover mecanismos que incrementen o valor engadido da produción (diferenciación, calidade, proximidade) e melloren a súa conexión cos mercados, reforzando a viabilidade económica das actividades e a continuidade da xestión territorial.

F. Ruptura da relación sociedade-territorio

A desconexión entre sociedade e territorio configúrase como un proceso transversal que afecta á capacidade de comprensión, valoración e xestión do medio. Trátase dunha ruptura progresiva do vínculo co territorio, que se manifesta de forma diferenciada segundo a tipoloxía territorial, pero cunha base común de perda de coñecemento e desvinculación cultural.

Na Galicia periurbana, esta ruptura exprésase na perda de relación directa co medio rural e coa súa función produtiva, evidenciada na distancia crecente entre a poboación urbana e os sistemas agrarios e forestais. Na Galicia rural activa, maniféstase na dificultade de incorporación de novos perfís e na perda de continuidade

das prácticas e saberes tradicionais. Pola súa banda, na Galicia interior, concrétese na perda de base social suficiente para manter a xestión activa do territorio.

As intervencións recollen de forma explícita esta perda de coñecemento e a ruptura da transmisión interxeracional, ilustrada mesmo a través de exemplos que evidencian o descoñecemento básico do medio rural por parte das novas xeracións, así como a crecente fenda entre o urbano e o rural . Esta desconexión limita a capacidade de resposta do sistema territorial, ao debilitar tanto a implicación social como a dispoñibilidade de coñecementos prácticos vinculados á xestión.

Liña de intervención

Reforzo da relación sociedade-territorio mediante o desenvolvemento de iniciativas de reconexión urbano-rural que integren dimensións produtivas, educativas e culturais. Isto implica promover programas de educación territorial e ambiental, facilitar o contacto directo coa produción (hortas, consumo local, experiencias no territorio) e apoiar espazos de interacción entre produtores e consumidores. Así mesmo, resulta clave favorecer a transmisión de coñecementos interxeracionais e a valorización social das actividades vinculadas ao territorio, contribuíndo a reconstruír o vínculo social e a base cultural necesaria para a súa xestión sostible.

G. Aparición de dinámicas emerxentes e oportunidades

En todas as mesas identifícanse dinámicas emerxentes que apuntan a posibles procesos de transformación do modelo territorial, baseadas na innovación, a diversificación e a reconfiguración das relacións entre produción, territorio e sociedade. Estas iniciativas, aínda de carácter incipiente, comparten unha lóxica común de adaptación ás limitacións do sistema actual.

Na Galicia periurbana, estas dinámicas vincúlense á multifuncionalidade e á integración de usos, combinando produción, consumo local e funcións ambientais. Na Galicia rural activa, exprésanse a través da diversificación produtiva e da busca de novos nichos de actividade. Pola súa banda, na Galicia interior, aparecen como experiencias puntuais de reactivación que, malia a súa escala reducida, evidencian a existencia de marxes de innovación.

As intervencións recollen exemplos concretos destas dinámicas, como o desenvolvemento de hortas urbanas e periurbanas, iniciativas de consumo de proximidade, comunidades enerxéticas locais ou o uso do pastoreo como ferramenta de xestión activa do territorio, que combinan función produtiva e prevención de riscos . Estas

Documento base 2ª xuntanza “Visión estratéxica do rural” 22 abril 2026

experiencias ilustran a capacidade de articular modelos máis resilientes e territorializados, aínda que cun grao de consolidación desigual.

Liña de intervención:

Identificación, sistematización e reforzo destas iniciativas emerxentes como base para a innovación territorial. Isto implica apoiar o seu desenvolvemento mediante instrumentos flexibles, facilitar o acceso a recursos e coñecemento, e promover a súa articulación en redes que permitan incrementar a súa escala e impacto. Así mesmo, resulta clave avaliar o seu potencial de replicabilidade e transferibilidade, co obxectivo de consolidalas como modelos piloto capaces de informar novas políticas e estratexias de xestión territorial.

1.5. Derivación de liñas estratéxicas

O presente apartado ten como obxectivo traducir os procesos estruturais identificados no apartado 1.3 en liñas estratéxicas de actuación.

A metodoloxía aplicada baséase nun proceso de síntese interpretativa, no que cada liña estratéxica se constrúe como resposta a un ou varios dos patróns transversais identificados, mantendo a trazabilidade co material deliberativo recollido nas mesas.

As liñas estratéxicas non constitúen propostas operativas pechadas, senón marcos de intervención que orientan a acción e permiten estruturar posteriormente a definición de medidas.

Este enfoque permite garantir a coherencia entre análise e proposta, evitando formulacións abstractas ou desvinculadas do proceso participativo.

1.6. Liñas estratéxicas

1. Reaxuste dos instrumentos de ordenación á realidade territorial

A necesidade de incrementar, revisar e adaptar os instrumentos de ordenación aparece como unha resposta directa ao desaxuste identificado entre planificación e realidade.

Esta liña estratéxica implica avanzar cara a instrumentos máis flexibles, adaptados ás dinámicas territoriais reais e con maior capacidade de aplicación dos instrumentos de ordenación territorial existentes.

2. Recuperación da funcionalidade do territorio

A recuperación da funcionalidade do territorio configúrase como unha liña central, orientada a reactivar usos produtivos, reducir o abandono e restaurar a capacidade de xestión do solo.

Esta liña implica actuar de forma diferenciada segundo contexto, desde a reorganización produtiva na Galicia rural activa ata a reactivación de espazos abandonados na Galicia interior.

3. Ordenación territorial e planificación dos usos do solo

As diversas normativas establecen criterios de ordenación máis xurde a necesidade de articular instrumentos de ordenación territorial que poidan ser aplicados de forma adaptada a cada realidade territorial.

Esta liña estratéxica implica avanzar cara a modelos de ordenación que permitan compatibilizar usos e establecer xerarquías funcionais, especialmente en ámbitos de interface.

4. Mellora da gobernanza territorial

O reforzo da gobernanza aparece como unha condición necesaria para a implementación de calquera medida.

Esta liña implica mellorar a coordinación entre administracións, integrar instrumentos de planificación e desenvolver mecanismos de intervención máis eficaces.

5. Reforzo da base económica e da viabilidade produtiva

A viabilidade económica configúrase como un elemento clave para garantir a continuidade da xestión do territorio.

Esta liña estratéxica implica actuar sobre a cadea de valor, mellorar a rendibilidade das actividades e reforzar os mecanismos de comercialización.

6. Recuperar a relación sociedade-territorio

A recuperación do vínculo entre sociedade e territorio aparece como unha liña estratéxica orientada a reforzar a implicación social na súa xestión.

Esta liña implica actuar tanto no ámbito educativo como na valorización social dos usos agrarios e forestais.

7. Impulso de modelos innovadores de xestión territorial

As iniciativas emerxentes identificadas configúranse como unha base para o desenvolvemento de novos modelos de xestión.

Esta liña estratéxica implica apoiar, escalar e sistematizar estas experiencias, favorecendo a súa consolidación como alternativas viables

1.7. Derivación de medidas operativas

O presente apartado ten como obxectivo concretar as liñas estratéxicas identificadas no apartado 1.4 en medidas operativas, entendidas como posibles actuacións orientadas á súa implementación.

Estas medidas derivan directamente dos contidos recollidos no proceso participativo, mantendo a trazabilidade coas achegas das mesas e coa análise transversal realizada.

Trátase dunha primeira aproximación, que será obxecto de contraste e priorización na seguinte fase do proceso participativo.

Este enfoque permite avanzar desde unha formulación estratéxica cara a unha lectura orientada á acción, facilitando a súa posterior priorización na seguinte fase do proceso participativo.

Liña estratéxica 1: Reaxuste do planeamento urbanístico e aplicación dos instrumentos de ordenación territorial supramunicipal.

Medida 1.1. Revisar de forma orientada o planeamento municipal

Fundamento:

As achegas recollidas evidencian que os plans xerais municipais non responden á realidade actual do territorio, xerando conflitos de uso e favorecendo a transformación de solo produtivo en usos non acordes coa súa función.

Descrición:

Promover procesos de revisión do planeamento municipal en ámbitos prioritarios, especialmente en zonas de interface urbano-rural, incorporando criterios actualizados de funcionalidade do solo, equilibrio de usos e adaptación ás dinámicas demográficas e territoriais.

Aplicación:

A revisión deberá centrarse en áreas con maior presión urbanística ou perda de funcionalidade, e establecer mecanismos de actualización periódica que eviten novos desaxustes. .

A futura aprobación do Catálogo de Solos Agropecuarios e Forestais implicaría que calquera modificación do planeamento urbanístico tería que xustificar a súa incidencia nos valores produtivos e sociais dos terreos agropecuarios e forestais.

Medida 1.2. Mellorar a coherencia e complementariedade entre instrumentos de planificación

Fundamento:

O proceso participativo evidencia unha desconexión entre os instrumentos de ordenación de diferentes escalas, especialmente entre aqueles de carácter supramunicipal (nomeadamente,

Directrices de Ordenación do Territorio e Plan de Ordenación do Litoral) e os que teñen capacidade efectiva de intervención.

Descrición:

Desenvolver mecanismos que garantan aplicación, coherencia e integración entre os distintos instrumentos de planificación, permitindo trasladar os criterios estratéxicos aos instrumentos de aplicación real.

Aplicación:

Establecer procedementos de coordinación obrigatoria entre niveis administrativos, así como ferramentas de adaptación dos instrumentos municipais ás directrices territoriais.

Medida 1.3. Incorporar criterios funcionais na ordenación dos usos do solo

Fundamento:

As intervencións apuntan á necesidade de superar modelos de regulación baseados exclusivamente na clasificación urbanística do solo, incorporando unha visión máis adaptada á realidade territorial e á multifuncionalidade dos espazos.

Descrición:

Integrar criterios de funcionalidade territorial (produtiva, ecolóxica, social) na definición e regulación dos usos do solo, especialmente en ámbitos de maior complexidade como o periurbano.

Aplicación:

Incorporar estes criterios nos procesos de revisión do planeamento e na elaboración de novos instrumentos, facilitando a compatibilidade de usos e a adaptación ás dinámicas territoriais.

Liña estratéxica 2. Recuperación da funcionalidade do territorio

Medida 2.1. Activar e mobilizar o solo de capacidade produtiva abandonado ou infrautilizado

Fundamento:

As achegas evidencian a presenza de superficies agrarias e forestais sen uso activo, especialmente en ámbitos periurbanos e interiores, que contribúen á perda de funcionalidade e ao incremento do risco ambiental.

Descrición:

Impulsar mecanismos de recuperación e de mobilización de terras, expresamente aqueles derivados da Lei 11/2021, do 14 de maio, de recuperación da terra agraria de Galicia, entre outros, que permitan a incorporación destas superficies a usos produtivos ou de xestión activa, en función do contexto territorial e singularidades espaciais.

Aplicación:

Identificación de áreas prioritarias e desenvolvemento de instrumentos de mediación (bancos de terras, cesión temporal, fórmulas de xestión compartida, polígonos agroforestais,), avaliando os instrumentos máis axeitados para cada situación problemática.

Medida 2.2. Fomentar usos produtivos de pequena escala e proximidade

Fundamento:

As intervencións sinalan o papel das hortas, o autoconsumo e a produción de proximidade como elementos clave para o mantemento do territorio activo, especialmente en ámbitos periurbanos e de interface. Estas prácticas contribúen á continuidade dos usos, á prevención do abandono e á conexión entre produción e consumo.

Descrición:

Promover modelos de produción de pequena escala que combinen autoconsumo e comercialización en mercados locais, reforzando a multifuncionalidade do territorio e a súa capacidade de xerar actividade económica a escala próxima. Estes modelos permiten activar parcelas infrautilizadas, diversificar usos e fortalecer a relación urbano-rural.

Aplicación:

Apoio a iniciativas locais mediante instrumentos flexibles que faciliten a súa posta en marcha, garantindo a coherencia, aplicabilidade e complementariedade dos diferentes marcos normativos. Isto implica simplificar procedementos administrativos, adaptar a regulación ás especificidades das pequenas producións e asegurar a coordinación entre normativas agrarias, urbanísticas e sanitarias, co obxectivo de eliminar barreiras innecesarias e favorecer a viabilidade destas iniciativas.

Medida 2.3. Reorganización da base produtiva en ámbitos rurais activos

Fundamento:

Na Galicia rural activa identifícanse limitacións estruturais derivadas da fragmentación da propiedade, da baixa mobilidade do solo e das dificultades de acceso á terra, que condicionan a continuidade das explotacións e limitan a súa capacidade de adaptación e modernización.

Descrición:

Favorecer procesos de reorganización produtiva que permitan mellorar a continuidade, dimensión e eficiencia das explotacións, facilitando a consolidación de unidades produtivas viables e a incorporación de novos proxectos agrarios e forestais.

Aplicación:

Impulso de instrumentos de recuperación e de mobilización de solo (bancos de terras, cesións e permutas, agrupacións de xestión conxunta, polígonos agroforestais, etc.) e de mellora da estrutura da propiedade, garantindo a súa coherencia e aplicación efectiva. Inclúe tamén apoio técnico aos procesos de reestruturación, incentivos á posta en uso de terras infrautilizadas e mecanismos que faciliten o acceso á terra a novos perfís profesionais.

Medida 2.4. Incorporación de novos perfís poboacionais

Fundamento

A perda de poboación activa e a dificultade de relevo xeracional limitan a capacidade de manter unha xestión activa do territorio. Isto contribúe ao abandono e á perda progresiva da súa funcionalidade.

Descrición:

Facilitar a incorporación de novos perfís poboacionais, incluíndo poboación migrante, como estratexia de reactivación territorial. Isto permite reforzar a base social, diversificar capacidades e favorecer a continuidade dos usos produtivos.

Aplicación:

Programas de acollida, formación e acompañamento á integración. Inclúe medidas de acceso á terra, apoio ao emprendemento e facilitación de servizos básicos. Así mesmo, promove a integración social e territorial dos novos perfís.

Medida 2.5. Acceso á vivenda como vehículo para a activación dos territorios rurais.

Fundamento:

A falta de acceso á vivenda constitúe unha das principais barreiras para a incorporación de poboación e o desenvolvemento de novos proxectos. Isto limita a capacidade de reactivación do territorio.

Descrición:

Garantir o acceso á vivenda como condición estruturante para a activación territorial. Isto implica mobilizar o parque de vivenda existente e promover solucións adaptadas ás necesidades do medio rural.

Aplicación:

Programas de rehabilitación de vivenda baleira, incentivos ao alugueiro e instrumentos de intermediación. Inclúe apoio público e modelos innovadores de acceso á vivenda adaptados ao contexto rural.

Liña estratéxica 3: Ordenación territorial e planificación dos usos do solo

Medida 3.1. Definir criterios de compatibilidade de usos

Fundamento:

A inexistencia de planificación e ordenación de usos do solo xera conflitos territoriais, ineficacia na xestión do solo e dificulta a toma de decisións coherentes a medio e longo prazo.

Descrición:

Establecer criterios que permitan compatibilizar usos residenciais, produtivos e ambientais, definindo funcións prioritarias e relacións funcionais en función das características biofísicas e socioeconómicas do territorio.

Aplicación:

Desenvolvemento de directrices específicas nos instrumentos de ordenación, incorporando criterios operativos claros e medibles, e asegurando a coherencia, complementariedade e aplicabilidade entre planificación urbanística, agraria e ambiental.

Medida 3.2. Desenvolver ámbitos piloto de xestión da interface urbano-forestal

Fundamento:

A interface urbano-rural constitúe un espazo de elevada complexidade onde se concentran conflitos de usos, riscos ambientais (especialmente incendios) e dificultades de xestión.

Descrición:

Implementar proxectos piloto (Aldeas Modelo, por exemplo) que permitan testar modelos integrados de organización territorial baseados na continuidade de usos, na xestión activa do solo e na resiliencia fronte a riscos.

Aplicación:

Selección de áreas prioritarias e desenvolvemento de experiencias demostrativas que integren actores públicos e privados, xerando aprendizaxe aplicada e modelos replicables noutros contexto.

Medida 3.3. Incorporar a multifuncionalidade na ordenación do territorio

Fundamento:

Os territorios periurbanos e rurais activos presentan unha elevada complexidade funcional que non pode ser abordada mediante enfoques sectoriais tradicionais.

Descrición:

Integrar a multifuncionalidade como criterio estruturante na planificación, permitindo a coexistencia e interacción de funcións produtivas, ambientais e sociais.

Aplicación:

Adaptación dos instrumentos de planificación para incorporar enfoques integrados, garantindo a compatibilidade de usos e a súa viabilidade operativa mediante ferramentas flexibles e adaptadas ao contexto.

Liña estratéxica 4: Mellorar a gobernanza territorial

Medida 4.1. Creación de mecanismos de coordinación interadministrativa

Fundamento:

A fragmentación institucional e competencial limita a eficacia das políticas e dificulta a súa implementación coordinada no territorio.

Descrición:

Establecer estruturas de coordinación estables con capacidade operativa real entre administracións implicadas na planificación e xestión territorial.

Aplicación:

Creación de espazos formais de coordinación con función executiva, que permitan aliñar prioridades, compartir información e asegurar a coherencia e continuidade das actuacións.

Medida 4.2. Integrar instrumentos e políticas sectoriais

Fundamento:

A falta de coherencia entre instrumentos sectoriais xera solapamentos, contradicións e limita a eficacia das intervencións.

Descrición:

Mellorar a integración entre planificación agraria, forestal, ambiental e urbanística, superando enfoques compartimentados.

Aplicación:

Desenvolvemento de marcos comúns de actuación e criterios compartidos que aseguren coherencia, complementariedade e aplicabilidade normativa, facilitando a súa implementación conxunta.

Medida 4.3. Reforzar a capacidade de execución e aplicación efectiva das políticas territoriais

Fundamento:

Existe unha fenda entre a planificación estratéxica existente nalgúns sectores, aqueles que non dispoñen dela e a súa execución efectiva no territorio, asociada a limitacións operativas, complexidade administrativa e falta de coordinación entre instrumentos ou a ausencia dos mesmos.

Descrición:

Reforzar a capacidade de implementación das políticas territoriais, dotando de ferramentas, recursos e capacidades técnicas que permitan trasladar a planificación á acción e mellorar a súa eficacia no territorio.

Aplicación:

Simplificación de procedementos, reforzo das capacidades técnicas e administrativas e implantación de sistemas de seguimento e avaliación orientados a resultados. Inclúe tamén a mellora da coordinación entre instrumentos e a adaptación das intervencións en función da súa execución.

Medida 4.4 Fiscalidade activa para a mobilización do solo.

Fundamento:

A baixa mobilización do solo, asociada á fragmentación da propiedade e á desvinculación entre titularidade e uso, limita a xestión activa do territorio. Isto reduce a eficacia das políticas territoriais.

Descrición:

Empregar a fiscalidade como ferramenta de intervención territorial orientada a incentivar o uso produtivo do solo. Isto implica introducir mecanismos que favorezan a mobilización de terras e penalicen a infrautilización.

Aplicación:

Deseño de bonificacións fiscais para usos activos e recargas para situacións de abandono. Inclúe a coordinación con outros instrumentos de mobilización de terra e políticas territoriais.

Liña estratéxica 5: Reforzar a base económica e a viabilidade produtiva

Medida 5.1. Reforzo da cadea de valor a escala local

Fundamento:

A limitada capacidade de transformación e comercialización reduce o valor engadido da produción e limita a captación de renda no territorio. Esta situación condiciona a viabilidade das explotacións e a continuidade da actividade produtiva

Descrición:

Impulsar cadeas de valor territorializadas que integren produción, transformación e comercialización, reforzando a conexión entre produtores e consumidores. Isto permite aumentar o valor engadido e mellorar a posición dos produtores no mercado reforzando a conexión entre produtores e consumidores e a súa capacidade de negociación.

Aplicación:

Apoio a mercados de proximidade e circuítos curtos, facilitando a transformación local (obradoiros colaborativos) e eliminando barreiras normativas. Inclúe tamén a creación de canles estables de comercialización e a coordinación entre actores da cadea.

Medida 5.2. Diversificación das actividades produtivas

Fundamento:

A especialización excesiva incrementa a vulnerabilidade económica e reduce a capacidade de adaptación das explotacións fronte a cambios de mercado ou condicións ambientais. Isto limita a resiliencia do sistema produtivo.

Descrición:

Fomentar a combinación de actividades produtivas como estratexia de estabilidade, integrando usos agrarios, forestais e outros aproveitamentos complementarios. A diversificación permite xerar novas fontes de ingresos e reforzar a sustentabilidade das explotacións. Tamén contribúe a unha mellor adaptación ás dinámicas territoriais.

Aplicación:

Apoio a modelos multifuncionais e iniciativas diversificadas, facilitando a compatibilidade de usos e o acceso a instrumentos de financiamento. Inclúe tamén asesoramento técnico para a adaptación das explotacións.

Medida 5.3. Adaptación do marco normativo ás pequenas producións

Fundamento:

As barreiras normativas dificultan o desenvolvemento de iniciativas de pequena escala e limitan a súa integración en mercados de proximidade. A falta de proporcionalidade entre requisitos e dimensión das actividades reduce a súa viabilidade. Isto desincentiva a activación de novas iniciativas produtivas.

Descrición:

Simplificar e adaptar a normativa para facilitar a actividade produtiva local, mantendo garantías básicas de calidade e seguridade. Isto permite incorporar a pequena produción aos circuítos

económicos e reforzar a economía local. Ademais, contribúe a reducir a informalidade e mellorar a trazabilidade económica.

Aplicación:

Revisión de requisitos administrativos e sanitarios, garantindo proporcionalidade e coherencia entre normativas. Inclúe a coordinación entre marcos reguladores e a simplificación de procedementos. Tamén promove ferramentas que faciliten a súa aplicación efectiva por parte dos produtores.

Medida 5.4. Impulso á transformación e industrialización de proximidade

Fundamento:

A limitada capacidade de transformación e comercialización reduce o valor engadido das producións agrarias e forestais. Esta situación debilita a viabilidade económica das explotacións e limita a capacidade de xerar actividade sostida no territorio.

Descrición:

Fomentar modelos de industrialización adaptados ao contexto rural, vinculados aos recursos locais e orientados á xeración de valor no propio territorio. Isto permite diversificar a actividade económica e reducir a dependencia de cadeas externas.

Aplicación:

Apoio á creación e consolidación de pequenas industrias de transformación, impulso de cadeas curtas de comercialización e fomento da cooperación entre produtores. Inclúe medidas de financiamento, formación e acompañamento técnico.

Liña estratéxica 6: Recuperar a relación sociedade-territorio

Medida 6.1. Programas de conexión urbano-rural

Fundamento:

A desconexión entre sociedade e territorio reduce o coñecemento do medio e limita a implicación na súa xestión. Isto dificulta a valorización dos usos produtivos e a comprensión do seu papel. Ademais, contribúe á perda de vínculo cultural co territorio.

Descrición:

Promover iniciativas que faciliten a interacción directa entre ámbitos urbanos e rurais, reforzando o coñecemento e a experiencia do territorio. Isto permite achegar a produción á sociedade e mellorar a súa percepción. Tamén favorece relacións máis directas entre produtores e consumidores.

Aplicación:

Desenvolvemento de programas educativos, sociais e participativos vinculados ao territorio. Inclúe actividades de contacto directo coa produción e co medio rural. Así mesmo, promove espazos de intercambio entre actores urbanos e rurais.

Medida 6.2. Valorización social dos usos agrarios e forestais

Fundamento:

A desvalorización do recoñecemento social dos usos agrarios e forestais contribúe ao abandono e á falta de xestión do territorio. Isto debilita a súa continuidade e reduce a implicación social. Ademais, evidencia a necesidade de mudar o relato sobre o seu papel no territorio.

Descrición:

Reforzar a percepción social dos usos agrarios e forestais como actividades clave para o territorio. Isto implica mudar o relato, visibilizando a súa multifuncionalidade e o seu valor ambiental, económico e cultural. Tamén busca achegar estes usos á sociedade urbana.

Aplicación:

Campañas de sensibilización, programas educativos e iniciativas de conexión urbano–rural. Inclúe a promoción do consumo local e experiencias directas no territorio. Así mesmo, fomenta a participación cidadá e novas narrativas arredor destes usos.

Medida 6.3. Recuperación de coñecementos e prácticas tradicionais

Fundamento:

A perda de coñecemento interxeracional debilita a capacidade de xestión e adaptación do territorio. Isto implica a desaparición de prácticas útiles e saberes acumulados. Ademais, reduce a base cultural vinculada ao territorio.

Descrición:

Promover a transmisión e actualización de saberes tradicionais vinculados á xestión do territorio. Isto permite recuperar coñecemento aplicado e adaptalo ao contexto actual. Tamén reforza a identidade territorial.

Aplicación:

Programas de formación, intercambio interxeracional e recuperación de prácticas. Inclúe a documentación e difusión destes coñecementos. Así mesmo, promove a súa integración en iniciativas actuais.

Liña estratéxica 7: Impulsar modelos innovadores de xestión territorial

Derivada da aparición de prácticas emerxentes.

Medida 7.1. Identificación e sistematización de experiencias existentes

Fundamento:

Existen múltiples iniciativas locais dispersas con potencial que non están suficientemente documentadas. Isto limita a súa aprendizaxe e transferencia a outros contextos. Ademais, dificulta a súa integración en políticas públicas.

Descrición:

Crear un sistema estruturado de identificación, análise e clasificación de boas prácticas. Isto permite xerar coñecemento útil e facilitar a súa difusión. Tamén contribúe a visibilizar experiencias exitosas.

Aplicación:

Inventariado, avaliación e difusión de experiencias mediante ferramentas accesibles. Inclúe a creación de repositorios e plataformas de intercambio. Así mesmo, facilita a conexión entre iniciativas.

Medida 7.2. Desenvolvemento de proxectos piloto innovadores de xestión territorial

Fundamento:

As iniciativas emerxentes requiren validación en contextos reais para demostrar a súa viabilidade. Sen esta validación, a súa expansión é limitada. Ademais, falta evidencia para orientar políticas.

Descrición:

Impulsar proxectos piloto que permitan testar e mellorar modelos de xestión territorial. Isto facilita a súa consolidación e adaptación a diferentes contextos. Tamén permite xerar aprendizaxe aplicada.

Aplicación:

Apoio técnico e financeiro ás experiencias seleccionadas. Inclúe acompañamento na execución e avaliación continua dos resultados. Así mesmo, promove a xeración de evidencias para a súa replicación.

Medida 7.3. Escalado e replicabilidade de modelos

Fundamento:

Moitas iniciativas presentan potencial para ser ampliadas pero carecen de mecanismos que faciliten a súa extensión. Isto limita o seu impacto territorial. Ademais, dificulta a súa integración en estratexias máis amplas.

Descrición:

Facilitar a extensión dos modelos validados a outros contextos territoriais. Isto permite multiplicar o seu impacto e adaptar solucións existentes. Tamén contribúe á consolidación de modelos innovadores.

Aplicación:

Programas de transferencia, apoio á adaptación local e financiamento para a expansión. Inclúe a creación de redes de intercambio entre territorios. Así mesmo, promove a adaptación aos distintos contextos.

Medida 7.4. Comunidades enerxéticas e gobernanza local dos recursos

Fundamento:

A xestión dos recursos enerxéticos presenta unha baixa vinculación co territorio, limitando o retorno económico local e a participación da poboación. Isto reduce o seu potencial como ferramenta de desenvolvemento territorial.

Documento base 2ª xuntanza “Visión estratéxica do rural” 22 abril 2026

Descrición:

Promover comunidades enerxéticas como modelo de gobernanza local dos recursos, baseadas na participación colectiva e na xestión compartida. Isto permite xerar valor no territorio e reforzar a implicación social.

Aplicación:

Impulso a proxectos colectivos, apoio técnico e acceso a financiamento. Inclúe a implicación entidades locais, tecido social e axentes económicos. Así mesmo, fomenta modelos de xestión colaborativa dos recursos.

Liña estratéxica	Acción clave	Actor impulsor	Primeiro paso
Reaxuste dos instrumentos de ordenación	Revisión e actualización do planeamento municipal e supramunicipal	Administración autonómica / local	Diagnóstico dos instrumentos vixentes e identificación de ámbitos prioritarios
Recuperación da funcionalidade do territorio	Mobilización de terras e activación de usos produtivos	Administración agraria / entidades locais	Identificación de áreas prioritarias e activación de instrumentos de mobilización
Ordenación e articulación dos usos do solo	Definición de criterios de compatibilidade e tratamento da interface	Administración autonómica / local	Identificación de ámbitos de conflito e elaboración de directrices
Reforzo da gobernanza territorial	Creación de mecanismos de coordinación interadministrativa	Administración autonómica	Constitución de grupos de traballo e definición de mecanismos de coordinación
Reforzo da base económica	Impulso da transformación e comercialización de produtos	Administración agraria / sector produtivo	Identificación de cadeas de valor prioritarias
Relación sociedade-territorio	Programas de conexión urbano-rural e sensibilización	Administración pública / entidades sociais	Deseño de programas piloto e identificación de públicos
Modelos innovadores de xestión	Apoio a iniciativas locais e proxectos piloto	Administración pública / axentes locais	Identificación de experiencias existentes e selección de pilotos